

پیوست شماره (۱) دستورالعمل اصلاحی نحوه اداره جلسات شوراهای استانی گفت و گوی دولت و بخش خصوصی

شناسه	رویه اجرایی	تاریخ: ۱۴۰۳/۰۱/۲۰
عنوان موضوع	راهکارهای رفع چالش عدم بازگشت ارز حاصل از صادرات ناشی از استفاده از کارت بازرگانی اجاره ای	
مرجع طرح موضوع	دبیرخانه شورای گفتگوی مرکز	
شرح موضوع	کارت بازرگانی از جمله مجوزهایی است که هر تاجر و بازرگانی باید پیش از آغاز فعالیت هایی همچون صادرات و واردات کالا نسبت به دریافت آن از طریق سازمان ها و مراجع ذیربط اقدام نماید و در واقع این کارت نشان می دهد تمامی امور مربوط به یک تجارت قانونی بوده و زیر نظر سازمان های دولتی به انجام رسیده است؛ بنابراین دریافت کارت بازرگانی از جمله الزامات مهم و اولیه در آغاز تجارت های بین المللی همچون صادرات و واردات کالا شناخته می شود. استفاده از کارت بازرگانی یکبار مصرف عموماً خلاف قانون شناخته شده و مراجع ذیربط با مشاهده چنین اقدامی، برخوردهایی خواهند داشت و همچنین در برخی موارد افراد سودجو به بهانه فرار از مالیات های گمرکی اقدام به دریافت کارت بازرگانی یکبار مصرف می نمایند که قطعاً این اتفاق عواقب بدی را برای اجاره دهندگان کارت های بازرگانی به دنبال خواهد داشت. اقدامات دولت در خصوص استفاده از کارت بازرگانی یکبار مصرف همانطور که گفته شد کارت بازرگانی یکبار مصرف کارتی است که شخص حقیقی یا حقوقی در ازای پرداخت یک مبلغ از پیش تعیین شده به صاحب کارت، به وسیله آن کارت به صادرات و واردات می پردازد. تجار و بازرگانان به دلایل مختلفی از کارت بازرگانی یکبار مصرف استفاده می کنند؛ اما مراجع قانونی و سازمان های اجرایی عموماً با این نوع اقدامات مخالف بوده و معمولاً مجازات هایی را برای برخورد با چنین افرادی در نظر می گیرند. استفاده از کارت بازرگانی یکبار مصرف شاید در وهله ی اول در تسریع روند فرآیندهای مربوط به تجارت شما موثر و مفید واقع شود؛ اما به طور کلی استفاده از این کارت می تواند معایب زیادی را نیز برای شما به همراه داشته باشد، بدین منظور در ادامه مقاله در خصوص کارت بازرگانی یکبار مصرف و معایب استفاده از آن حتماً صحبت خواهیم کرد؛ اما پیش از هر چیز برای درک معایب استفاده از کارت بازرگانی یکبار مصرف بهتر است اقدامات دولت را در ارتباط با این دسته از کارت ها بررسی کنیم. گمرک جمهوری اسلامی ایران به منظور جلوگیری از کاربرد کارت بازرگانی یکبار مصرف در انواع تجارت های بین المللی در آذر ماه ۱۳۹۴ بخشنامه ای را تصویب و به تمامی گمرکات کشور ارسال نمود تا سازمان های گمرکی ضمن توجه به این بخشنامه، با دقت نظر بیشتری در خصوص عدم استفاده تجار از این کارت ها اقدام نمایند.	

در این بخشنامه به معرفی ویژگی ها و شاخص های متعدد کارت های بازرگانی یکبار مصرف اشاره شده تا کارکنان گمرک با دقت بهتری کارت های بازرگانی را بررسی نموده و در خصوص اجاره ای بودن آن ها تصمیم بگیرند که برخی از این ویژگی شامل موارد ذیل می باشند: • کارت های بازرگانی که معمولاً توسط چندین حق العمل کار یا ترخیص کار گمرک استفاده شده اند. • کارت های بازرگانی که با ارائه آن ها در گمرکات مختلف کشور، کالایی ترخیص یا اظهار می شود. • کارت های بازرگانی که از آن ها در فصول مختلف و با تعرفه های متعدد، کالایی ترخیص یا اظهار شده است. • کارت های بازرگانی که به لحاظ موقعیت جغرافیایی در گمرکات خارج از محل صدورشان از آن ها استفاده شده است. 	
کارت های یکبار مصرف بازرگانی (پیش پرداخت شده) به عنوان ابزاری برای تسهیل تراکنشهای مالی در تجارت بین المللی استفاده میشوند، اما با چالشها و محدودیتهای متعددی روبرو هستند. در کنار این مشکلات، مسئله عدم بازگشت ارز (به ویژه در کشورهایی با کنترل ارزی شدید مانند ایران) به عنوان یک چالش کلیدی مطرح است. مشکلات کارت های یکبار مصرف بازرگانی ۱. هزینه های بالا - کارمزدهای تراکنش، شارژ، و تبدیل ارز این کارتها اغلب برای کسب و کارها به ویژه بنگاههای کوچک و متوسط (SMEs) سنگین است. - نرخ تبدیل نامناسب ارز در مقایسه با بازار آزاد. ۲. محدودیتهای کاربردی - امکان استفاده تنها از یک بار (غیرقابل شارژ مجدد)، که برای کسبوکارهای نیازمند تراکنشهای مکرر بین المللی ناکارآمد است. - محدودیت جغرافیایی (عدم پذیرش در برخی کشورها یا فروشگاهها به دلیل تحریمها یا محدودیتهای فنی). ۳. چالشهای امنیتی - ریسک سرقت اطلاعات یا سوءاستفاده از کارتهای فیزیکی. - عدم امکان پیگیری یا مسدودسازی سریع کارت در صورت مفقودی. ۴. مشکلات فنی	ایرادات و مشکلات مطروحه

- قطعی سامانه های پرداخت یا تاخیر در تراکنشها به دلیل زیرساختهای ناپایدار.
- ناسازگاری با سیستمهای پرداخت الکترونیک جهانی (مانند تحریمهای بانکی ایران).

۵. مسائل زیست محیطی

- تولید زباله های پلاستیکی ناشی از کارتهای فیزیکی یکبارمصرف.

چالش عدم بازگشت ارز

این مشکل عمده‌تاً در کشورهایی با نظام ارزی کنترلشده (مانند ایران) مشاهده میشود و به دلایل زیر رخ میدهد:

۱. محدودیتهای قانونی

- دولتها برای حفظ ذخایر ارزی، قوانین سختگیرانه‌ای برای بازگشت ارز حاصل از صادرات یا تراکنشهای بینالمللی وضع میکنند.
- الزام به فروش ارز به نرخ دولتی که با نرخ بازار آزاد تفاوت چشمگیر دارد.

۲. پیچیدگی فرآیندها

- کسب و کارها برای بازگرداندن ارز به چرخه اقتصادی با بوروکراسی اداری طولانی و دریافت مجوزهای متعدد مواجهند.
- تاخیر در تخصیص ارز موردنیاز برای واردات کالاهای اساسی یا مواد اولیه.

۳. تحریم های بین المللی

- تحریمهای بانکی (مانند موارد مرتبط با ایران) دسترسی به سیستمهای پرداخت جهانی (مثل SWIFT) را محدود میکند و بازگشت ارز را غیرممکن یا پرهزینه میسازد.

۴. نوسانات ارزی

- کاهش ارزش پول ملی و نوسانات نرخ ارز، برنامه‌ریزی مالی بلندمدت را مختل کرده و ریسک عدم بازگشت ارز را افزایش میدهد.

پیامدهای ترکیبی این مشکلات

- کاهش رقابتپذیری بنگاهها: هزینههای بالا و محدودیت دسترسی به ارز، توانایی رقابت در بازارهای جهانی را تضعیف میکند.
- رشد قاچاق و بازار غیررسمی: بنگاهها برای دور زدن محدودیتهای غیرقانونی روی میآورند.
- کاهش سرمایه‌گذاری خارجی: بیثباتی در بازگشت ارز، اعتماد سرمایه‌گذاران بینالمللی را کاهش میدهد.
- تورم وارداتی: محدودیت در تامین ارز موردنیاز برای واردات، کمبود کالا و افزایش قیمتها را به دنبال دارد.

راهکارهای پیشنهادی ۱. اصلاح نظام ارزی - کاهش بوروکراسی و ساده سازی فرآیند بازگشت ارز برای بنگاههای مولد. - ایجاد نرخ ارز شناور یا چندنرخه هدفمند برای کاهش شکاف بین بازار رسمی و آزاد. ۲. ارتقای فناوری پرداخت - توسعه کارتهای اعتباری چندبارمصرف با امنیت بالاتر و هزینه های کمتر. - استفاده از فناوری بلاکچین و رمزارزها برای تسهیل تراکنشهای بینالمللی (با رعایت قوانین داخلی). ۳. همکاری بین المللی - مذاکره برای رفع تحریمهای بانکی یا ایجاد کانالهای پرداخت جایگزین (مانند مکانیسم INSTEX در اروپا). ۴. شفافسازی قوانین - اعلام دقیق ضوابط بازگشت ارز و جلوگیری از تغییرات مکرر قوانین. ۵. حمایت از تولید داخلی - کاهش وابستگی به واردات از طریق توسعه صنایع داخلی و جایگزینی واردات.	
جلسه کمیته کارشناسی شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی خراسان شمالی روز سه شنبه مورخ ۱۴۰۴/۰۱/۱۹ ساعت ۱۲ در محل سالن جلسات اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی خراسان شمالی -بجنورد برگزارگردید. در ابتدای جلسه جناب آقای کریمی رییس محترم جلسه با اعلام اینکه کارت بازرگانی از جمله مجوزهایی است که هر تاجر و بازرگانی باید پیش از آغاز فعالیت هایی همچون صادرات و واردات کالا نسبت به دریافت آن از طریق سازمان ها و مراجع ذیربط اقدام نماید افزودند: در واقع این کارت نشان می دهد تمامی امور مربوط به یک تجارت قانونی بوده و زیر نظر سازمان های دولتی به انجام رسیده است؛ بنابراین دریافت کارت بازرگانی از جمله الزامات مهم و اولیه در آغاز تجارت های بین المللی همچون صادرات و واردات کالا شناخته می شود. ایشان تصریح کردند: در برخی موارد ممکن است افراد به دلایلی از کارت بازرگانی خود استفاده نکنند؛ اما در ازای دریافت مبلغی کارت خود را به سایر تجار و بازرگانان اجاره دهند. در واقع در چنین مواردی یک تاجر یا بازرگان با پرداخت مبلغی از پیش تعیین شده کارت بازرگان شخص دیگری را اجاره کرده و به این وسیله به تاجر می پردازد که اصطلاحا به چنین کارتی، کارت بازرگانی یکبار مصرف یا اجاره ای گفته می شود. استفاده از کارت بازرگانی یکبار مصرف عموما خلاف قانون شناخته شده و مراجع ذیربط با مشاهده چنین اقدامی، برخوردهایی خواهند داشت و همچنین در برخی موارد افراد سودجو به بهانه فرار از مالیات های گمرکی	جمع بندی جلسات کارشناسی به تاریخ

اقدام به دریافت کارت بازرگانی یکبار مصرف می نمایند که قطعا این اتفاق عواقب بدی را برای اجاره دهندگان کارت های بازرگانی به دنبال خواهد داشت.

در ادامه جناب آقای پورکاظم نماینده محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان بیان داشتند: شخصی که در حوزه تولید و صادرات فعالیت می نماید و تمام هزینه های ریالی را پرداخت می کند بایستی ارز را به قیمت آزاد و با نرخ بازار عرضه کند اما زمانیکه مقوله واردات انجام می شود به دلیل کمبود منابه ارزی دولت، اغلب ارز بصورت آزاد تامین میشود زیرا روش تامین ارز از بانک مرکزی زمانبر است.

ایشان تنها راه و مسیر بازگشت ارز حاصل از صادرات را از بین بردن فاصله نرخ ارز دولتی و نرخ آزاد برشمردند. آقای پور کاظم افزودند: بایستی مابه تفاوت تخصیص ارز آزاد طی ۷ الی ۸ سال تضمین بانکی بگیرد به این معنی که اگر زمانی نرخ آزاد به نرخ ارز رسمی رسید مشکل مرتفع می شود در غیر این صورت بایستی این فاصله را پرداخت کند.

نباید به این شکل باشد که وارد کننده از جیب بیت المال پرداخت کند. باید بپذیرد ۸۵٪ ارز ما خصولتی و فقط ۱۵٪ آزاد است و این مقدار هم بسیار ناچیز است. اگر فاصله ارزها را بانک مرکزی به صورت وام در اختیار تولید کننده و وارد کننده در بازه زمانی ۷ الی ۸ سال تخصیص دهد و نرخ رسمی را با نرخ آزاد تسویه کند از بیت المال هزینه نمی شود.

به عنوان مثال من می خواهم جنسی بخرم بایستی قیمت روزش را پرداخت کنم نه اینکه از جیب بیت المال ۳۰٪ ارزان تر بخرم و این قابل قبول نیست همین شرح قانون در ارز دریافتی از بانک مرکزی هم بایستی رعایت گردد.

جناب آقای زمانی نماینده محترم سازمان صمت استان خراسان شمالی با بیان اینکه: این که صادرکننده مجبور شود ارز را به نرخ ارزان به سامانه نیما بدهد تا واردکننده با آن ارز کالا وارد کشور کرده و به نرخ آزاد بفروشد، فقط به ضرر صادرکننده تمام می شود، در صورتی که صادرکننده، ارز خود را به نرخ بازار واگذار کند، هر واردکننده ای ارز را به نرخ آزاد از بازار دریافت کرده و با آن کالا وارد خواهد کرد و در این صورت نرخ ارز هم افزایش پیدا نمی کند.

جناب آقای روحانی ریس محترم انجمن پیمانکاران استان خراسان شمالی: تفاوت بین نرخ ارز دولتی و بازار می تواند تأثیر زیادی بر صنعت داخلی داشته باشد. اگر نرخ ارز دولتی از نرخ بازار پایین تر باشد، کالاها و خدمات داخلی در مقابل کالاها و خدمات وارداتی ارزان تر خواهند بود. این می تواند به رقابت ناعادلانه با کالاها و خدمات وارداتی منجر شود و بازار داخلی را ضعیف کند.

توجه به این تأثیرات، می توان نتیجه گرفت که تفاوت بین نرخ ارز دولتی و بازار نمی تواند بی تأثیر در اقتصاد باشد. این تفاوت می تواند تأثیرات متنوعی بر رشد و توسعه اقتصادی، تجارت خارجی، تورم، سرمایه گذاری خارجی، متوازن سازی معاملات جاری، نظام مالی، قدرت خرید مردم و صنعت داخلی داشته باشد.

جناب آقای صمدی معاون محترم بازرگانی و توسعه صادرات اتاق بازرگانی افزودند: معضل عمده و اساسی در احراز اهلیت متقاضیان به ویژه در اشخاص حقیقی است. فرآیند صدور کارت بازرگانی بصورت سیستمی و از سامانه جامع تجارت انجام می گیرد کلیه استعلام ها از درگاه مجوزها و سامانه های مرتبط مثل گمرک، تامین

اجتماعی - امور مالیاتی - سوء پیشینه - بانک (عدم چک برگشتی) صورت میگیرد. و پس از تاییدیه سازمان صمت به سامانه اتاق جهت چاپ کارت و ازمون ارسال میگردد.

کارت بازرگانی:

۱- برای واحدهای تولیدی - که محل فعالیت، نوع تولید و سرمایه آنها مشخص است و قالباً هم برای صادرات محصولات تولیدی و واردات مواد اولیه و ادوات و تجهیزات خودشان بکار میرود.

۲- اشخاص حقوقی از قبیل شرکتهای بازرگانی سهامی عام خاص نیز رسمی بوده و از اهلیت لازم برخوردارند و محل فعالیت و نوع فعالیت آنها مشخص است.

ایشان افزودند: بیشترین چالش در واگذاری کارتها در قسمت اشخاص حقیقی رخ میدهد که متعاقباً با مشکلات ارزی و مالیاتی مواجه شدند. در آیین نامه در جهت حمایت از کسب و کارها و صدور کارت بازرگانی تسهیل گریهایی همچون:

۱- کاهش سن متقاضیان به ۲۰ سال: کاهش سن متقاضی بدلیل عدم تجربه تجربه کافی احتمال ورود عاملی جهت واگذاری کارت باشد.

۲- محل فعالیت شخص حقیقی: که با اخذ کد پستی و بدون ارائه مدارک از قبیل سند - اجاره نامه رسمی تعیین محل کرده و اقدام به اخذ دفاتر قانونی (دفتر کل و روزنامه) و ثبت اظهارنامه ثبت نام در دفاتر بازرگانی مینماید. جهت اهلیت سنجی مدارک محل فعالیت از قبیل سند تک برگ با اخذ شناسه یکتا با داشتن کاربری اداری یا تجاری داشته که برای صدور کارت حائز اهمیت بود

- داشتن سابقه فعالیت تجاری و اقتصادی خیلی مهم است و نیز ارائه مدارک مثبت از قبیل پروانه فعالیت اقتصادی - پروانه کسب و ارائه حداقل سه سال سابقه مالیاتی که متقاضی علاقمند به کارت بازرگانی بایستی ارائه بدهد

- در سامانه مقررات صادرات و واردات میبایست عواقب واگذاری کارت و صادرات و عدم بازگشت ارز حاصل از صادرات درج گردد.

- دوره آموزشی مختلف در جهت آشنایی قوانین مقررات صادرات و واردات همواره برگزار میکنیم و موارد ناشی از عدم صحیح از کارت بازرگانی و تبعات ناشی از سوء استفاده از آنرا گوشزد میکنیم

در حال حاضر مصاحبه و آزمون و به همراه آموزش در اتاق در حال انجام هست که جهت اهلیت سنجی افراد بکار میرود. در کنار آن بازدید از محل نیز بایستی صورت گیرد. و اینکه متقاضی دارای محل فعالیت مناسب و اداری و تجاری داشته باشد مهم است

متقاضی بایستی دارای از تمکن مالی خوبی برخوردار باشد حداقل ۳ میلیارد تومان و از گردش مالی خوبی برخوردار باشد.

در ادامه نمایندگان محترم گمرک، امور مالیاتی، اداره کل کار و رفاه اجتماعی نیز هر کدام نقطه نظرات و پیشنهادات خود را اعلام نمودند.

سرکار خانم محروقی معاون مجامع و شوراهای اتاق بازرگانی با بیان اینکه یکی از چالشهای مهم در حوزه صادرات، عدم بازگشت ارز حاصل از صادرات توسط برخی صادرکنندگان است که از کارت بازرگانی اجاره ای یا

صوری استفاده می کنند گفتند: این مسئله باعث خروج ارز از چرخه رسمی اقتصاد و اختلال در سیاست های ارزی می شود. برای مقابله با این مشکل، راهکارهای زیر پیشنهاد می شود:

۱. نظارت و کنترل دقیق بر صدور کارت بازرگانی

- تشدید احراز هویت متقاضیان:
- الزام به ارائه مدارک مالکیت یا اجاره رسمی محل کسب، صورت های مالی و سوابق تجاری واقعی.
- بررسی تطابق اطلاعات متقاضی با سامانه های مالیاتی و تامین اجتماعی.
- حذف کارت های بازرگانی غیرفعال یا مشکوک:
- ابطال کارت هایی که فعالیت صادراتی مستند و شفاف ندارند.

۲. اتصال کارت بازرگانی به سیستم های نظارتی یکپارچه

- اتصال سامانه کارت بازرگانی به سامانه جامع تجارت (NTSW)، گمرک و بانک مرکزی:
- رصد خودکار تراکنش های صادراتی و تطبیق آن با بازگشت ارز.
- مسدودسازی امکان صادرات برای افرادی که ارز حاصل از صادرات قبلی را بازنگردانده اند.

۳. مشوق ها و تنبیه های مالی و تجاری

- اعمال جریمه های سنگین برای متخلفان:
- محرومیت از دریافت کارت بازرگانی جدید.
- ممنوعیت موقت یا دائم از صادرات.
- جریمه نقدی متناسب با میزان ارز عدم تسویه شده.
- پاداش برای صادرکنندگان متعهد:
- تسهیلات بانکی ترجیحی یا معافیت های گمرکی برای صادرکنندگانی که ارز را به موقع بازمی گردانند.

۴. الزام استفاده از مکانیزم های تضمینی

- اخذ تضمین بانکی یا سند رسمی:
- صادرکنندگان موظف شوند قبل از صادرات، تضمین (مانند ضمانت نامه بانکی) ارائه کنند که در صورت عدم بازگشت ارز، ضبط شود.
- استفاده از سیستم اعتبارسنجی صادرکنندگان:
- امتیازدهی به صادرکنندگان بر اساس سابقه بازگشت ارز و شفافیت مالی.

۵. افزایش شفافیت در معاملات ارزی

- الزام به ثبت قراردادهای صادراتی در سامانه های رسمی:
- جلوگیری از فاکتورهای صوری و قیمت گذاری غیرواقعی.
- رصد بازارهای موازی:

- شناسایی صادرکنندگانی که ارز خود را در بازار غیررسمی می فروشند و برخورد قانونی با آنها. ۶. فرهنگ سازی و آموزش - آموزش صادرکنندگان درباره قوانین ارزی و عواقب عدم بازگشت ارز. - تشویق تشکلهای صنعتی به نظارت داوطلبانه بر اعضای خود. ۷. همکاری بین المللی برای پیگیری ارزهای خارج شده - تعامل با کشورهای مقصد برای شناسایی حسابهای بانکی متعلق به صادرکنندگان متخلف. - استفاده از مکانیزمهای بین المللی مانند پیمانهای استرداد ارزهای قاچاق.	
مقرر گردید به منظور رفع چالش عدم بازگشت ارز حاصل از صادرات می بایست بانک مرکزی نسبت به از بین بردن تفاوت نرخ ارز بازار و ارز دولتی از طریق شورای گفتگوی مرکز اقدام گردد. - برای حل مشکل عدم بازگشت ارز صادراتی ناشی از کارتهای بازرگانی اجاره ای، باید ترکیبی از نظارت هوشمند (اتصال سامانه ها)، جریمه های بازدارنده، مشوق های تشویقی و شفاف سازی فرآیندها به کار گرفته شود. همچنین، همکاری بین دستگاههایی مانند وزارت صمت، گمرک، بانک مرکزی و سازمان امور مالیاتی ضروری است. - به دلیل اهمیت موضوع دارندگان کارت بازرگانی بصورت واقعی، مکانیزم اهلیت سنجی متقاضیان در اتاق بازرگانی و دستگاههای متولی ایجاد شود از جمله مکانیزمهای پیشنهادی: تمکن مالی، سابقه فعالیت اقتصادی و عملکرد مالیاتی. - جزئیات فنی پیاده سازی سامانه های نظارتی (مانند اتصال سامانه کارت بازرگانی به بانک مرکزی) - نمونه های عملی جریمه یا پاداش به صادرکنندگان در سایر کشورها	پیشنهادهای
	فهرست مستندات و مدارک پشتیبان